

CLIMATE EMERGENCY & MIGRATIONS

Funded by
the European Union

Finansē Eiropas Savienība. Šī materiāla saturs neatspoguļo Eiropas Savienības vai Pilsuņu, vienlīdzības, tiesību un vērtību (CERV) finansēšanas programmas nostāju. Ne Eiropas Savienība, ne finansētāja iestāde par tiem neuzņemas atbildību.

SATURS

levads

Klimata krīze

Kas tas ir?

Kādi ir cēloņi?

Iespējamie risinājumi

Klimata krīzes ietekme kopumā

Klimata krīzes ietekme uz migrāciju

Vides pārmaiņu ietekme uz migrāciju

Kāpēc pieaug klimata migrācija?

Kurus reģionus tā skars vissmagāk?

Klimata migrantus juridiski neuzskata par bēgļiem

Klimata migranti ir cilvēki, kas pamet savu mājokli klimata pārmaiņu stresa dēļ

Augsts ar katastrofām saistīts pārvietošanās risks

Ko dara mūsu organizācija?

Nobeiguma piezīme

Šis izdales materiāls ir paredzēts jauniešiem pirms semināra „Klimata krīze un migrācija” apmeklēšanas, lai veicinātu labāku izpratni un iesaistīšanos.

Ir svarīgi, lai jaunieši būtu informēti par klimata pārmaiņām, jo planētas nākotne ir atkarīga arī no viņu rīcības.

Jauniešu iesaistīšana ir svarīga, jo viņiem piemīt enerģija, radošums un apņēmība panākt nozīmīgas pārmaiņas.

Seminārs tiek īstenots projekta „Don't call it change” (DOCC) ietvaros sadarbībā ar „YouNet APS” (Itālija), „Organization Earth” (Grieķija), Eiropas asociāciju „Pasaule mūsu mājas” (Latvija) un Lejassilēzijas nevalstisko organizāciju federāciju (Polija).

Projektu finansē Eiropas Savienība, izmantojot programmu „Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības” (CERV).

Kas ir klimata krīze?

Klimata krīze ir termins, kas apzīmē globālo sasilšanu, klimata pārmaiņas un to sekas.

Šis termins tiek lietots, lai raksturotu globālās sasilšanas draudus planētai un atbalstītu centienus paātrināt klimata pārmaiņu mazināšanu.

Klimata pārmaiņu ietekmi dažkārt apzīmē ar terminiem, kuru nozīme ir līdzīga klimata PĀRMAIŅĀM:

- **„Klimata katastrofa”** (lietots, atsaucoties uz Deivida Atenboro (David Attenborough) 2019. gadā uzņemto dokumentālo filmu un 2019.-2020. gada Austrālijas mežu ugunsgrēku sezonu);
- **„Ārkārtas situācija klimata jomā”** (11000 brīdinājuma vēstules no zinātniekiem žurnālā „BioScience” un laikrakstā „The Guardian” 2019. gadā);
- **„Globālā sasilšana”** (Richard A. Betts, Met Office UK, 2018).

Klimata pārmaiņas tieši skar jauno paaudzi un var ietekmēt vidi, ekonomiku un dzīves kvalitāti. Un tomēr... kā jaunieši var iesaistīties?

- **Izglītība un informētība** - pirmais solis ir uzzināt par klimata pārmaiņām un dalīties šajās zināšanās ar ģimeni, draugiem un vietējo sabiedrību.

- **Pilsoniskā līdzdalība** - iesaistīšanās kustībās, kuras mudina uz rīcību cīņā pret klimata pārmaiņām.

- **Ietekme ar sociālo plašsaziņas līdzekļu starpniecību** - jaunieši var izmantot savu balsi sociālo plašsaziņas līdzekļu platformās, lai pievērstu uzmanību klimata pārmaiņām un tūlītējas rīcības nepieciešamībai.

- **Atbildīgs patēriņš** - cilvēki var izvēlēties ilgtspējīgus, pārstrādājamus produktus un atbalstīt ilgtspējīgu pieeju praktizējošus zīmolus un uzņēmumus.

Kas rada klimata pārmaiņas?

Galvenie klimata pārmaiņu cēloņi ir saistīti ar cilvēka darbību un tās ietekmi uz globālo klimata sistēmu. Vieni no svarīgākajiem cēloņiem ir šādi:

Siltumnīcefekta gāzu emisijas. Viens no galvenajiem klimata pārmaiņu cēloņiem ir pārmērīga siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisija atmosfērā. Visbiežāk sastopamās SEG ir oglekļa dioksīds (CO₂), metāns (CH₄), slāpekļa oksīds (NO_x) un perfluorogļūdeņraži (HFC). Šīs gāzes atmosfērā veido „segu“, kura absorbē siltumu un neļauj tam izkliedēties, tādējādi izraisot globālo sasilšanu un lielas klimata pārmaiņas.

Mežu izciršana un zemes izmantošanas izmaiņas. Mežu izciršana un zemes izmantošanas izmaiņas, piemēram, mežu pārvēršana lauksaimniecības vai pilsētu zemēs, izraisa veģetācijā un augsnē uzkrāto oglekļa krājumu atbrīvošanos. Šīs pārmaiņas saasina klimata krīzi, jo mežiem ir būtiska nozīme CO₂ absorbēšanā no atmosfēras.

Plastmasas ražošana un apsaimniekošana. Plastmasas ražošana, jo īpaši no naftas ķīmijas avotiem, ir energoietilpīga, un tās procesā var izdalīties siltumnīcefekta gāzes. Arī nepareiza plastmasas atkritumu apsaimniekošana izraisa to uzkrāšanos vidē; tas var ietekmēt ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību.

Rūpnieciskais un transporta piesārņojums. Rūpniecības, elektrostaciju un autotransporta radītās piesārņojošo vielu emisijas veicina gaisa kvalitātes pasliktināšanos un globālo sasilšanu.

Climate
CHANGE

IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

- Cīņā pret klimata pārmaiņām ir nepieciešama koordinēta un ilgtspējīga rīcība pasaules, valsts, kopienas un individuālā līmenī.
- Daži galvenie risinājumi, kā risināt šo sarežģīto problēmu:

**PĀREJA UZ ATJAUNOJAMIEM
ENERGORESURSIEM**

**MEŽU AIZSARDZĪBA UN EKOSISTĒMU
ATJAUNOŠANA**

ILGTSPĒJĪGA LAUKSAIMNIECĪBA

ILGTSPĒJĪGS TRANSPORTS

ATBILDĪGS PATĒRIŅŠ

**IESAISTĪŠANĀS IZPRATNES VEICINĀŠANĀ UN
AKTIVITĀTES**

APRITES EKONOMIKAS VEICINĀŠANA

KLIMATA PĀRMAIŅU IETEKME

TEMPERATŪRAS
PAAUGSTINĀŠANĀS

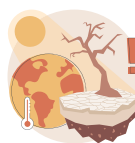
LEDĀJU KUŠANA

JŪRAS LĪMEŅA CELŠANĀS

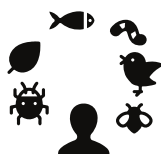
OKEĀNU PASKĀBINĀŠANĀS

ĀRKĀRTĒJI LAIKAPSTĀKĻI

BIOLOĢISKĀS DAUDZVEIDĪBAS
SAMAZINĀŠANĀS

IZMAIŅAS EKOSISTĒMĀS UN
SUGU IZPLATĪBĀ

NOKRIŠŅU REŽĪMA IZMAIŅAS

DRAUDI LAUKSAIMNIECĪBAI UN PĀRTIKAS
NODROŠINĀJUMAM

IETEKME UZ VESELĪBU

TEMPERATŪRAS PAAUGSTINĀŠANĀS

Pēdējā gadsimta laikā gaisa temperatūra ir pastāvīgi palielinājusies, pastiprinoties siltumnīcefekta ietekmei. Tas izraisa biežākus un intensīvākus karstuma viļņus, kuri apdraud mazāk aizsargāto sugu veselību un rada spiedienu uz ekosistēmām un lauksaimniecību.

Kopš industriālās revolūcijas pasaules vidējā gaisa temperatūra ir ievērojami paaugstinājusies, un pēdējā desmitgade (2011.-2020. g.) bija siltākā desmitgade, kāda jebkad reģistrēta. 19 no 20 siltākajiem gadiem ir bijuši laikā no 2000. gada.

Mūsdienās vidējā gaisa temperatūra pasaulē ir par **0,95-1,20°C** augstāka nekā 19. gadsimta beigās. Zinātnieki uzskata, ka temperatūras pieaugums par 2°C salīdzinājumā ar pirmsindustriālo līmeni ir robežvērtība, kas var radīt bīstamas un katastrofālas sekas klimatam un videi. Starptautiskā sabiedrība ir vienisprātis, ka globālās sasilšanas pieaugumam jāpaliek krietni vien zem 2°C.

Vidējās gada gaisa temperatūras jēdziens visai planētai var šķist dīvains. Galu galā šobrīd visaugstākā un viszemākā temperatūra uz Zemes atšķiras par vairāk nekā **55°C**.

DAŽI TEMPERATŪRU REKORDI

Pēdējo 69 gadu laikā **Rumānijā** visaugstākā temperatūra reģistrēta 2007. gada jūlijā - **42,6°C**.

Aukstākā diena bija 2017. gada janvārī pilsētā Sibiu, kad termometra stabiņš noslīdēja līdz **-29,0°C**.

Pēdējo 74 gadu laikā **Itālijā** visaugstākā temperatūra reģistrēta 1999. gada augustā pilsētā Palermo Bocadifalco, un tā bija **45,2°C**.

2005. gada martā pilsētā Dobbiaco tika reģistrēti **-23,0°C**, kas ir zemākā šajā laika posmā reģistrētā temperatūra.

Pēdējo 74 gadu laikā **Grieķijā** augstākā temperatūra reģistrēta 1977. gada jūlijā - **48,0°C**.

2012. gada janvārī zemākā temperatūra bija **-25,5°C**.

Pēdējo 72 gadu laikā **Polijā** visaugstākā temperatūra reģistrēta 2022. gada martā, kad tā sasniedza **37,4°C**.

Zemākā temperatūra reģistrēta 2021. gada janvārī, proti, **-25,4°C**.

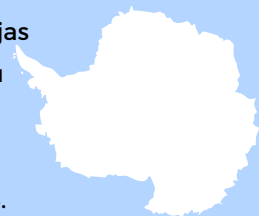
Pēdējo 74 gadu laikā **Latvijā** visaugstākā temperatūra reģistrēta 2021. gada jūlijā, sasniedzot **33,7°C**.

2021. gada februārī tika reģistrēta arī zemākā temperatūra, kas bija **-27,4°C**.

Saskaņā ar Pasaules Meteoroloģijas organizācijas (WMO) un Ķīnes rekorda datiem augstākā globālā temperatūra tika reģistrēta ASV 1913. gada jūlijā, proti, **56,7°C**.

Saskaņā ar Pasaules Meteoroloģiskās organizācijas (WMO) un Ķīnes rekordu reģistra datiem zemākā globālā temperatūra tika reģistrēta Antarktīdā 1983. gada jūlijā, proti, **-89,2°C**.

ĀRKĀRTĒJU LAIKAPSTĀKĻU SEKAS

Savvaļas ugunsgrēki - karstuma viļņi bieži izraisa ārkārtīgi spēcīgus ugunsgrēkus, kuri skar veselas kopienas, izposta mājas un kaitē veselībai, kad tiek ieelpoti dūmi. To ietekme uz ekosistēmām ir tik graujoša, ka dažas no tām nekad neatjaunojas.

Plūdi - paaugstinoties temperatūrai, no sauszemes un okeāniem iztvaiko vairāk ūdens; spēcīgu nokrišņu daudzuma un biežuma izmaiņas savukārt var ietekmēt plūdu daudzumu un biežumu. Ūdens līmeņa paaugstināšanās gadījumā zemāk esošas teritorijas upju, lagūnu vai ezeru tuvumā ir pakļautas plūdu draudiem. Šī parādība attiecas arī uz piekrastes teritorijām, kur jūras ūdeni iekšzemē var ienest spēcīgi vēji, paisumi un cunami.

Klimata migrācija - saskaņā ar ANO bēgļu aģentūras UNHCR datiem no 2008. līdz 2016. gadam katru gadu vidēji 21,5 miljoni cilvēku tika piespiedu kārtā pārvietoti ārkārtas laikapstākļu dēļ.

Bads un nepietiekams uzturs - ārkārtējie laikapstākļi negatīvi ietekmē lauksaimniecību un pārtikas ražošanu, dažos gadījumos ierobežojot piekļuvi pārtikai. Klimata pārmaiņas ietekmē arī pārtikas uzturvērtību.

VIDES PĀRMAIŅU IETEKME UZ MIGRĀCIJU

Cilvēku migrācija vides pārmaiņu rezultātā nav jauna parādība. Ļaudis vienmēr ir pārcēlušies no vienas vietas uz citu dažādu iemeslu dēļ.

Cilvēces vēsturē vide vienmēr ir bijis īpašs piespiedu pārvietošanās iemesls, un migrācija ir bijusi viena no pirmajām stratēģijām dzīvību apdraudošu ekoloģisko krīžu pārvarēšanai.

Pirmsindustriālajā periodā šādu masveida pārvietošanos galvenokārt izraisīja dabiska vides degradācija vai iznīcināšana, tostarp laika apstākļi, piemēram, viesuļvētras vai vētras, kuras izraisīja lielus plūdus, vai dabas resursu trūkums.

Divdesmitajā gadsimtā vides faktoru izraisītās migrācijas raksturs un apmērs būtiski mainījās, jo globālo klimata pārmaiņu rezultātā strauji pasliktinājās vide, kam galvenokārt ir antropogēni cēloņi.

KĀPĒC PIEAUG KLIMATA MIGRĀCIJA?

Klimata migrācija notiek apstākļos, kad cilvēki pamet savas dzīvesvietas ārkārtēju laikapstākļu, tostarp plūdu, karstuma viļņu, sausuma un meža ugunsgrēku, kā arī lēnāk progresējošu klimata problēmu, piemēram, jūras ūdens līmeņa celšanās un ūdens trūkuma pastiprināšanās, dēļ.

Šāda veida migrācija pieaug, jo pasaule nav spējusi samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un apturēt globālās vidējās temperatūras paaugstināšanos, kas noved pie arvien biežākām klimata katastrofām.

KĀPĒC PIEAUG KLIMATA MIGRĀCIJA?

- Jūras līmeņa celšanās: piekrastes teritorijas ir īpaši jutīgas pret globālās sasilšanas izraisīto jūras līmeņa celšanos. Jūras līmenim paaugstinoties, zemās piekrastes kopienas var saskarties ar regulāriem plūdiem un pat pastāvīgu applūšanu, liekot iedzīvotājiem pārcelties.

- Ārkārtēji laikapstākļi: biežākas un spēcīgākas vētras, viesuļvētras un meža ugunsgrēki var iznīcināt mājas un infrastruktūru, liekot cilvēkiem pārcelties uz drošākām vietām.

- Sausums un pārtuksnešošanās: ilgstošs sausums un pārtuksnešošanās var padarīt lauksaimniecībā izmantojamās zemes neauglīgas, izraisot pārtikas trūkumu un mudinot cilvēkus meklēt labvēlīgākus reģionus.

- Temperatūras galējības: temperatūras paaugstināšanās var izraisīt karstuma viļņus un apdraudēt veselību, jo īpaši pilsētās, un, iespējams, piespiest cilvēkus migrēt uz vēsākiem reģioniem.

- Iztikas līdzekļu zaudēšana: izmaiņas ekosistēmās un dabas resursu samazināšanās var apdraudēt iztikas līdzekļus, jo īpaši lauku apvidos, liekot cilvēkiem migrēt, meklējot jaunas ekonomiskās iespējas.

KĀPĒC PIEAUG KLIMATA MIGRĀCIJA?

Tiek prognozēts, ka lielākā daļa klimata migrācijas notiks valsts robežās (iekšējā migrācija), taču palielināsies arī pārrobežu migrācija.

Dažos gadījumos ārkārtas apstākļi apvienojumā ar citiem faktoriem, piemēram, dabisko iegruvumu un naftas un gāzes ieguves darbībām, izspiež veselas kopienas, liekot tām uzsākt bēgļu gaitas atsevišķās valsts daļās vai doties pāri robežām.

Daži pētnieki prognozē, ka tieši sausuma izraisītā migrācija šajā gadsimtā varētu trīskāršoties, ja starptautiskie centieni negūs panākumus pieaugošās klimata krīzes risināšanā.

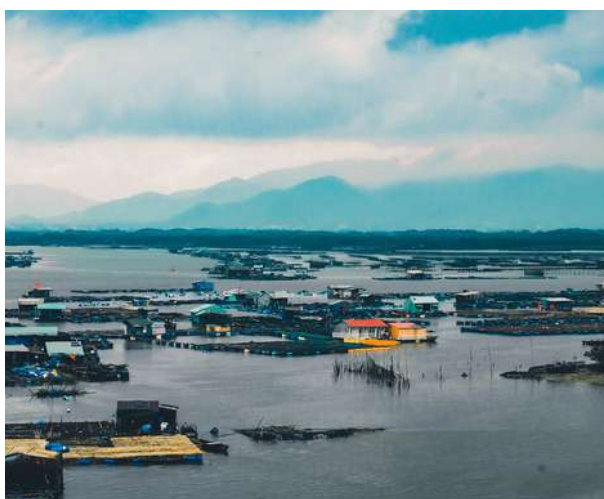

SASKAŅĀ AR STARPTAUTISKAJEM BĒĢĻU TIESĪBU AKTIEM KLIMATA MIGRANTUS JURIDISKI NEUZSKATA PAR BĒĢĻIEM

Latīņamerika, Dienvidāzija un Āfrika uz dienvidiem no Sahāras ir vieni no reģioniem, kuri ir visneaizsargātākie pret klimata pārmaiņas sekām, un to rezultātā varētu ievērojami palielināties gan iekšējā, gan pārrobežu migrācija.

Vairāk nekā puse jaunattīstības valstu iedzīvotāju dzīvo šajos trīs reģionos, un daudzi no tiem dzīvo neaizsargātos reģionos, no kuriem daži jau piedzīvo klimata izraisītas migrācijas krīzes.

Pasaules Banka lēš, ka **līdz 2050. gadam šajos reģionos kopumā varētu būt 143 miljoni iekšējo klimata migrantu.**

SASKAŅĀ AR STARPTAUTISKAJĪEM BĒĢĻU TIESĪBU AKTIEM KLIMATA MIGRANTUS JURIDISKI NEUZSKATA PAR BĒĢĻIEM

Plašsaziņas līdzekļi un interešu aizstāvības grupas bieži dēvē klimata migrantus, cilvēkus, kas pārvietojas sausuma, plūdu un vētru dēļ, par „klimata bēgļiem”, tomēr šie cilvēki juridiski netiek uzskatīti par bēgļiem.

„Bēglis” ir juridisks termins ar ļoti specifisku nozīmi, kura centrā ir „pamatotas bailes no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, piederības kādai sociālai grupai vai politisko uzskatu dēļ”.

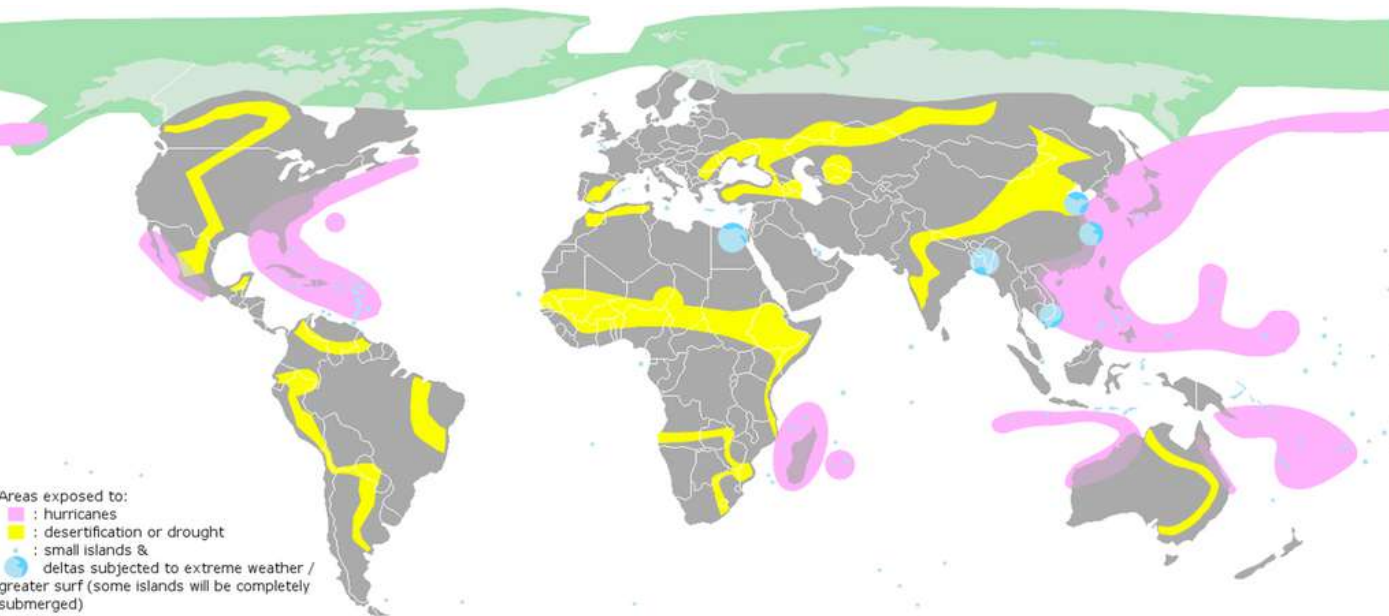
Saskaņā ar šo konvenciju cilvēkus, kas pamet savu valsti ar klimata radītiem stresa faktoriem saistītu iemeslu dēļ, nevar uzskatīt par bēgļiem, jo Konvencija neatzīst vidi par vajātāju.

KLIMATA MIGRANTI IR CILVĒKI, KAS PAMET SAVU MĀJOKLI KLIMATA PĀRMAIŅU STRESA DĒĻ

Klimata pārmaiņu radītais stress, piemēram, mainīgais nokrišņu daudzums, spēcīgi plūdi un jūras līmeņa celšanās, padara cilvēku mājokļus nepiemērotus dzīvošanai un liek viņiem pamest savas mājas un iztikas līdzekļus.

Šie cilvēki dzīvo jebkurā pasaules vietā, sākot no Klusā okeāna salu valstīm, piemēram, Kiribati un Tuvalu, kuras saskaras ar jūras līmeņa celšanos, līdz lauksaimniekiem Rietumāfrikas valstīs, kas sausuma un plūdu dēļ vairs nevar audzēt savas graudaugu kultūras vai mājlopus.

NEAIZSARGĀTIE VISBIEŽĀK IZJŪT SPIEDIENU MIGRĒT

Valstīm, kurās ir zema pielāgošanās spēja, mazāk aizsargātas ģeogrāfiskās teritorijas un trauslas ekosistēmas (piemēram, mazās salu valstis, Sāhelas zona un deltu līdežnumi), būs jārisina šis jautājums:

Vai man palikt vai doties prom?

Tajā pašā laikā bieži vien tieši nabadzīgākajiem un neaizsargātākajiem iedzīvotājiem nav resursu vai iespēju pamest savas mājas.

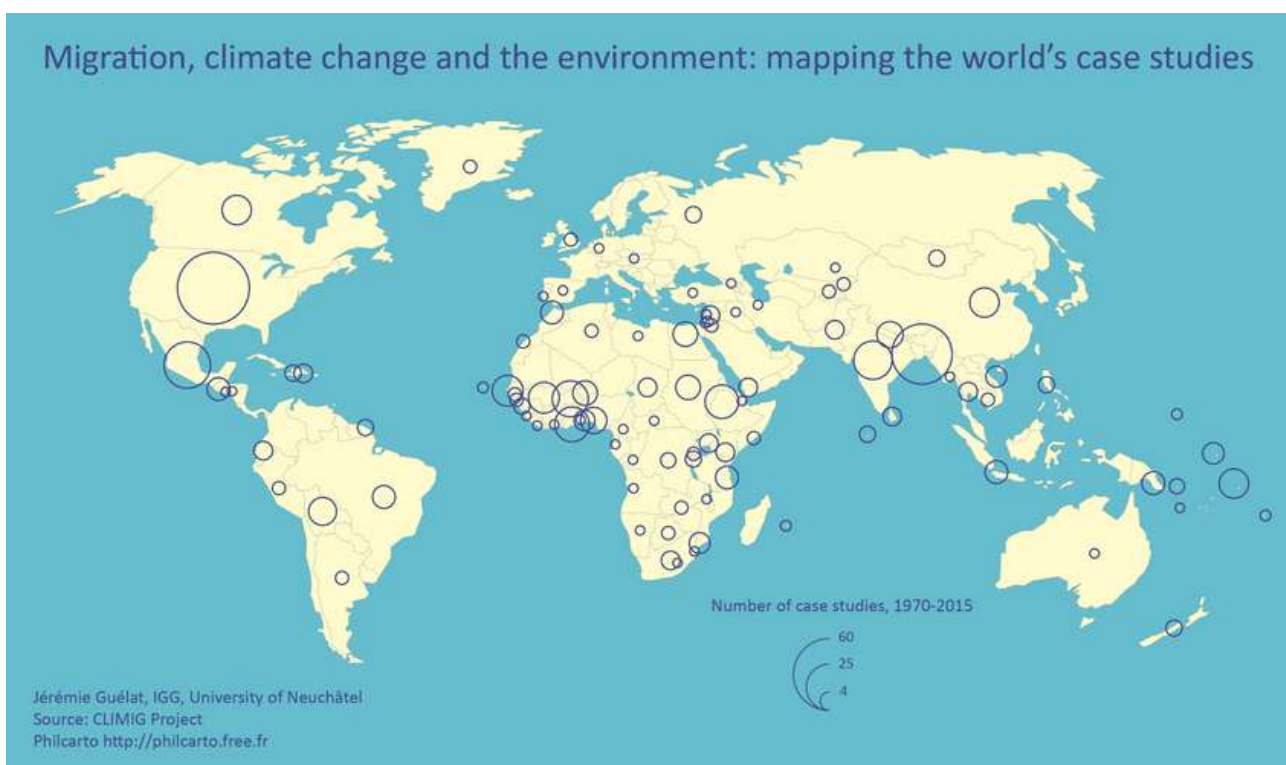

Lielākā daļa vides ietekmētu migrantu, visticamāk, nāks no lauku apvidiem, jo viņu iztikas līdzekļi bieži vien ir atkarīgi no klimatom jutīgām nozarēm, piemēram, lauksaimniecības un zvejniecības.

AUGSTS AR KATASTROFĀM SAISTĪTS PĀRVIETOŠANĀS RISKS

Kopš 2008. gada pēkšņas dabas katastrofas vien katru gadu ir izraisījušas vidēji 25,3 miljonus pārvietošanās gadījumu.

2016. gadā 24,2 miljoni jaunu pārvietošanās gadījumu 118 valstīs tika izraisīti pēkšņu dabas katastrofu dēļ, pārsniedzot ar konfliktiem un vardarbību saistīto jauno pārvietošanās gadījumu skaitu trīs reizes.

Salīdzinot ar iedzīvotāju skaitu, mazās salu valstīs saskaras ar nesamērīgi augstu ar katastrofām saistītu pārvietošanās risku. Iedzīvotāji, kas pārsvarā dzīvo zemās piekrastes zonās, ir pakļauti dažādiem apdraudējumiem, jo īpaši cikloniem, plūdiem, zemes nogrūvumiem, zemestrīcēm un cunami.

ŅEMĪET VĒRĀ!

Klimata pārmaiņas izraisošās emisijas rodas visās pasaules daļās un ietekmē ikvienu, taču dažas valstis to rada daudz vairāk nekā citas.

Septiņi lielākie emisijas radītāji (Ķīna, Amerikas Savienotās Valstis, Indija, Eiropas Savienība, Indonēzija, Krievijas Federācija un Brazīlija) vien 2020. gadā radīja aptuveni pusi no visām siltumnīcefekta gāzu emisijām pasaulē.

Ko dara mūsu organizācija?

„Organization Earth” ir starptautisku balvu ieguvēja, bezpeļņas organizācija, kas darbojas pilsoniskās sabiedrības interesēs. Dibināta 2010. gadā.

Mūsu galvenais mērķis ir veicināt ilgtspējīgu dzīvesveidu, atjaunojot cilvēka saikni ar dabu, un sekmēt sociālo iekļaušanu.

Mūsu darbs ir vērsts uz aktīvu mācību programmu piedāvāšanu videi draudzīgu prasmju attīstīšanai, uz kopienu balstītām aktivitātēm un uz dabu balstītu risinājumu veicināšanu klimatneitrālām un iekļaujošām pilsētām.

ORGANIZATION
EARTH

Ko dara mūsu organizācija?

VIDES PIEREDZES IZGLĪTĪBA

PILSĒTAS ZAĻĀS ZONAS

**ATBALSTS SOCIĀLI NEAIZSARGĀTĀM
GRUPĀM**

EIROPAS UN VALSTS PROGRAMMAS

CERĪBAS SPORTS (HOPE SPORTS)

Nobeiguma piezīme

Dārgais dalībniek!

Šajā materiālā sniegtā informācija ir tikai neliela daļa no tā, ko patiesībā nozīmē klimata pārmaiņu izraisītās problēmas mūsu planētai.

Materiāls ir sagatavots tā, lai sniegtu tikai būtiskāko informāciju par klimata krīzi, taču galvenais šajā seminārā būs tavš un citu dalībnieku ieguldījums. Mēs vēlamies uzklaut jūsu viedokli, saprast jūsu bailes un sapņus par mūsu kopīgo nākotni. Debatēs mēs izpētīsim dažādas idejas un meklēsim radošus risinājumus vides aizsardzībai.

Mums bija patīess prieks dzirdēt, ka esi ieinteresēts piedalīties mūsu seminārā par šo svarīgo tēmu. Katram no mums ir nozīmīga loma cīņā par planētas aizsardzību un ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšanu turpmākajām paaudzēm.

Mēs aicinām tevi būt atklātam, sagatavot argumentus un brīvi izteikt savas domas. Līdz tam... gaidām tikšanos seminārā un pozitīvu pārmaiņu uzsākšanu.

Ar mīlestību un entuziasmu,
„Organization Earth”

